

1

NİÇİN ARZULARIZ?

Bilirsiniz, felsefeciler genellikle Őu soruyu sorarak derslerine baŐlarlar: Felsefe nedir? Felsefenin kurumsallaŐtıŐı, öğretildiŐi tüm kurumlarda her yıl, felsefeden sorumlu olanlar kendi kendilerine sorarlar: Peki nerededir, neyin nesidir bu felsefe?

Freud “bir yere koymuŐ olduŐu bir nesneyi elini attıŐında bulamama” olgusunu ıŐka geŐen edimlerden sayar. Felsefecilerin tekrarlanıp duran giriŐ dersi ıŐka geŐen bir edime benzer. Felsefe kendini ıŐkalar, rahatsızlık içindedir, onu aramaya sıfırdan baŐlarıŐ, durmadan unutturuz onu, yerini unutturuz. Felsefe görünür ve kaybolur; saklanır. ıŐka geŐen bir edim de bilinç için bir nesnenin, bir durumun saklanması, günlük yaŐamın akıŐında bir kesinti, bir kopukluktur.

“Felsefe nedir?” diye deŐil de, “Niçin felsefe yaparıŐ?” diye sorduĐumuzda, felsefenin kendi-

siyle bu kopukluğunu, felsefe için yok olmanın olanağını vurgulamış oluruz. İnsanların çoğu için, çoğunuz için, felsefe iş-güç yok, okul yok, hayat yok demektir. Filozofun kendisi için de, felsefenin durmadan hatırlanması, yeniden ortaya konması gerekiyorsa, o hep karanlıkta kaldığı için, parmakların arasından kaçıp gittiği için, suya gömüldüğü içindir bu. Öyleyse niçin felsefe *yapmamak* değil de *yapmak*? *Niçin* soru belirteci kendisini oluşturan *için* sözcüğüyle tümleç ya da yüklem farklılıklarının ne kadar çok olduğunu gösterir en azından; ama bu farklılıkların hepsi belirtecin soru değerinin açtığı aynı deliğe doluşur. Bu, sorgulanan şeyi şaşkırtıcı bir konuma sokar: Sorgulanan şey olduğu gibi olmayabilirdi ya da kısaca olmayabilirdi. “Niçin” soruşturulan şeyin yok oluşunu kendinde taşır. Bu soruda sorgulanan şeyin gerçek mevcudiyeti (felsefeyi bir olgu, bir gerçeklik olarak alıyoruz) ile onun olanaklı yokluğu bir arada kabul edilmektedir, burada felsefenin hem yaşamı hem ölümü vardır, ona hem sahibizdir hem değilizdir.

İmdi felsefenin varoluşunun gizi belki de tam olarak bu çelişik, aykırı durumda yatar. Felsefe edimi ile bu mevcudiyet-yokluk yapısı arasındaki bu olası ilişkiyi daha iyi anlamak için, hızlıca da olsa, *arzunun* ne olduğunu incelemek yararlı olur. Çünkü felsefede *philein*, sevmek, âşık olmak, arzulamak vardır.

Arzu konusunda size yalnızca iki temayı işaret etmek istiyorum:

1 – Biz, ve sorunları belli bir biçimde ortaya koymayı kabul ettiği ölçüde, felsefenin kendisi de, arzu sorunu gibi bir sorunu özne ile nesne, arzulayan ile arzulanan arasındaki ikilik açısından ele almaya alışmışızdır; öyle ki arzu sorunu hemen arzulanabilir olanın mı arzuya yol açtığını, yoksa tersine arzunun mu arzulanabilir olanı yarattığını, âşık olunabilir olduğu için mi bir kadına âşık olduğumuzu yoksa âşık olduğumuz için mi onun âşık olunabilir olduğunu bilme sorunu haline gelir. Sorunun bu şekilde sorulmasının nedensellik kategorisinden kaynaklandığını (arzulanabilir olan arzunun nedeni olarak görülür ya da tersi), şeylere ikici bir bakışla ilgili olduğunu (bir yanda özne öteki yanda nesne var, bunların her biri karşılıklı olarak birbirlerinin özelliklerine sahip), bundan ötürü de soruna ciddiyetle yaklaşmayı yasakladığını anlamamız gerek. Arzu bir neden-etki ilişkisine girmez, bunlar ne olursa olsun; kendisinde eksik olana gider gibi ötekine doğru giden bir şeyin harekettir o. Bu demektir ki öteki (isterseniz nesne, ama gerçekte nesne olan görünüşte arzulanan nesne midir tam olarak?) arzulayan için mevcuttur ve yokluk biçiminde mevcuttur. Arzulayan kendisinde eksik olana sahiptir, öyle olmasa onu arzulamazdı ve ona sahip değildir, onu bilmiyor-

dur yoksa yine onu arzulamazdı. Özne ve nesne kavramlarını yeniden alırsak, arzunun hareketi sözde nesneyi “ete ve kemiğe” bürünmüş olmanızın arzuda zaten olan bir şey olarak, sözde özneyi de belirlenmek, tamamlanmak için ötekine ihtiyaç duyan, ötekiyle, yoklukla belirlenen, belirsiz, bitmemiş bir şey olarak gösterir. Dolayısıyla her iki yanda da aynı çelişik ama simetrik yapı vardır: “Özne” yanında arzulananın, kendi mevcudiyetinin ortasında eksik olanın yokluğu; “nesne” yanında ise bir mevcudiyet, arzulayan için yokluk temelinde mevcudiyet (anı, umut), çünkü nesne arzulanan olarak orada, sahip olunan olarak buradadır.

2 – Bundan ikinci tema çıkıyor. Arzunun özü mevcudiyet ile yokluğu bir araya getiren bu yapıda bulunur. Biraradalık rastlantısal değildir: Mevcut olan kendisinde yok olduğu ya da yok olan mevcut olduğu ölçüde arzu vardır. Arzu gerçekte mevcut olanın yok olmasından doğar, oluşur ya da tersi; orada olan orada değildir ve orada olmak ister, kendisiyle buluşmak, gerçekleştirmek ister ve arzu mevcudiyet ile yokluğu birbirine karıştırmaksızın bir arada tutan bu güçtür sadece.

Sokrates Şölen’de Mantinealı bir kadın olan Diotima’nın aşkın, Eros’un doğuşunu kendisine şöyle betimlediğini anlatır: